

Stabilizacja po powodzi

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

Działania ratownicze muszą być zorganizowane szybko,
skuteczne i jednocześnie ciągłe.

Rozpocznij je od oceny sytuacji i skali
zniszczeń.

Zabezpieczenie terenu

Wyłączenie instalacji elektrycznej, zabezpieczenie niestabilnych pótek, ograniczenie dostępu osób nieupoważnionych.

Zabezpieczenie własne

Hełmy, rękawice, gumowe obuwie, maski

Zabezpieczenie materiałów archiwalnych

Wyznaczenie zadań, przystąpienie do działań.

Zespół ewakuujący akta z miejsca wydarzenia.

Zespół oceniający skalę szkód i stan zachowania.

Przygotowanie materiałów kierowanych do mrożenia.

Zespół suszący materiały lekko zawilgocone.

Zespół ratujący materiały audiowizualne.

Dodatkowe czynniki decyzyjne:

- Czy nastąpił rozwój mikroorganizmów?
- Jak dużo materiałów zostało zalanych?
- Jaki rodzaj materiałów został zalany?
- Jak długo materiały pozostawały mokre?
- Czy jakieś materiały zaczęły już same wysychać?
- Czy są jakieś ograniczenia co do miejsca, gdzie materiały mogą być suszone?
- Jakie warunki środowiskowe panują? Czy pogoda sprzyja tym warunkom?

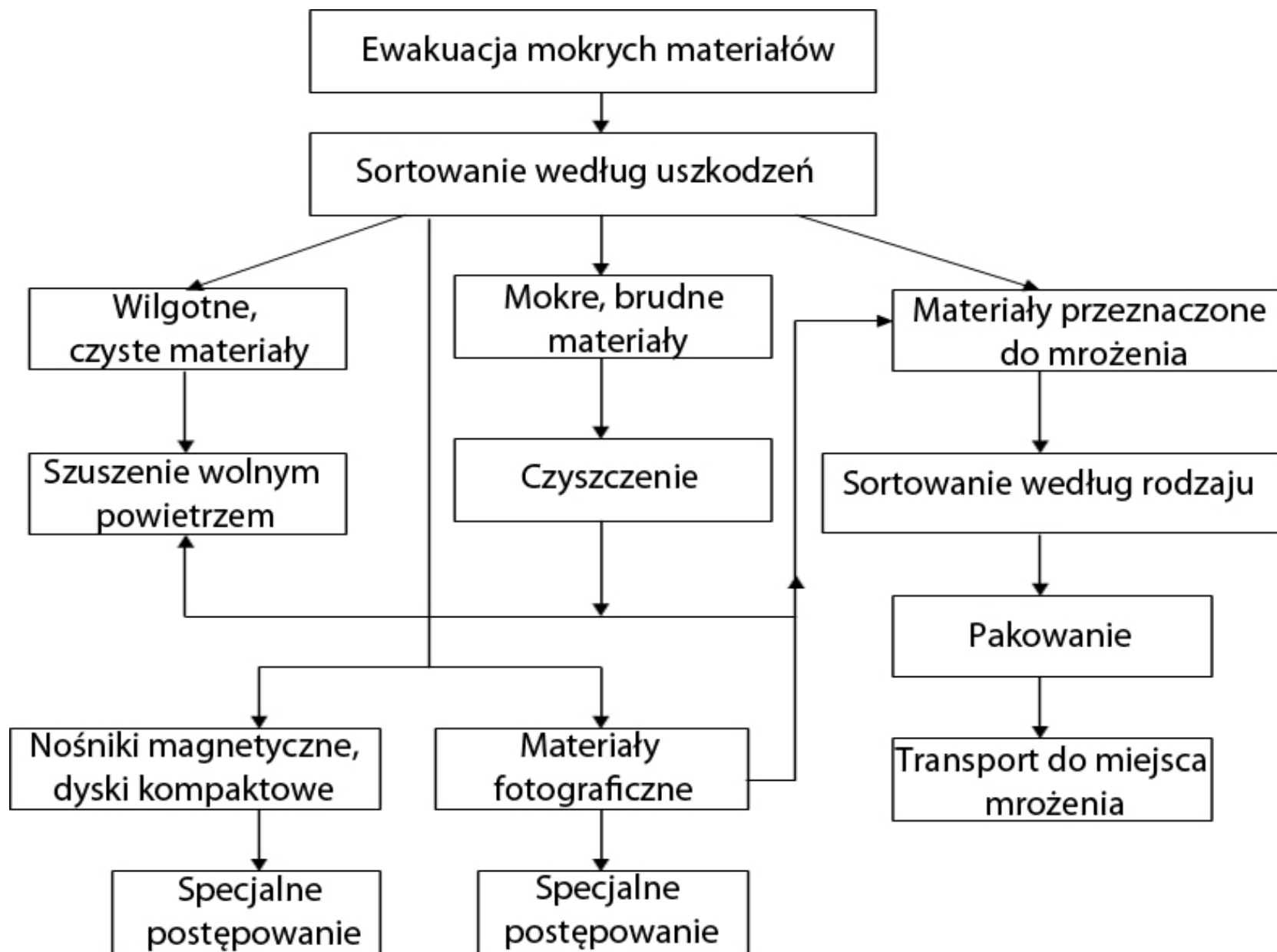
Stałe oznaczanie, ewidencjonowanie i kontrola ewakuowanych archiwaliów.

Do oznaczania używać materiałów wodoodpornych.

Ważne są oznaczenia własne dokumentów, topografia archiwum.

Schemat postępowania w ratowaniu archiwaliów po powodzi

Szybka reakcja

- Papier powlekany (kredowy) powinien być zabezpieczony jak najszybciej po zalaniu i zamrożony.
- Inne materiały powinny być suszone lub mrożone, a przynajmniej schłodzone, w ciągu 48 godzin.
- Materiały z widocznymi oznakami rozwoju mikroorganizmów należy odizolować od pozostałych.

Przygotowanie stanowisk roboczych:

- Pakowania materiałów przeznaczonych do zamrażania.
- Oczyszczanie szczególnie brudnych obiektów.
- Suszenie zawilgoconych archiwaliów (duża przestrzeń).
- Zabezpieczanie fotografii i mikrofilmów, które wymagają specjalnego traktowania (powierzchni fotografii i negatywów nie wolno dotykać rękami).
- Ażurowe pojemniki są najlepsze do składowania, przenoszenia – transportu mokrych akt.

Materiały archiwalne należy przenosić z miejsca katastrofy w teczkach i pudłach, jeżeli je posiadają.

Nie wyjmować mokrych materiałów z opakowań przed ewakuacją.

Usunięcie wilgotnych, mokrych, uszkodzonych opakowań powinno nastąpić na stanowiskach roboczych.

Należy pamiętać o oznaczeniach np. numerach sygnatur, nazwach zespołów, serii.

PAMIĘTAJ!

Materiały mokre są osłabione,
łatwo ulegają uszkodzeniom,
podobnie jak materiały
zagrzybione !

Czyszczenie materiałów papierowych

- Czysta woda może być używana do usuwania grubych warstw mułu i szlamu (płukanie).
- Korzystne jest prowadzenie procesu czyszczenia poza budynkiem.
- Jeżeli proces jest przeprowadzany w pomieszczeniu, kuwety lub pojemniki muszą być duże. Można także stosować bieżącą wodę.
- Książki podczas płukania muszą być zamknięte, a błoto usuwane przez ostrożne przesuwanie ich pod wodą. Mogą być także płukane za pomocą dyszy natryskowej.
- Pojedyncze arkusze papieru (jeżeli układane są w stosach) powinny być oddzielone czystymi, suchymi podkładkami z bibuły (powinny one być wymieniane raz na cztery godziny).

Materiały dotknięte pleśnią muszą być
wysuszone i zdezynfekowane
przed czyszczeniem.

Nie należy używać zadrukowanych gazet jako materiałów chłonnych.

Nie należy używać papierów barwionych do opakowywania, przekładania, podkładania oraz oznaczania.

Czyszczenie przed mrożeniem/suszeniem

- Płukanie stosowane jest tylko w przypadku mokrych i brudnych/zabłoconych materiałów.

Do usuwania zanieczyszczeń należy używać
miękkich pędzli lub gąbek.

Można płukać strumieniem czystej, zimnej wody.

Nie wycierać!

Nie skrobać!

Pozostawić plamy i uporczywe zabrudzenia do
późniejszej konserwacji.

Książkę przed opakowaniem można delikatnie ułożyć.

Można

ustabilizować bandażem elastycznym

lub

ująć pomiędzy sztywne plastikowe/tekturowe
przekładki i związać taśmą.

Czyszczenie – dokumenty pergaminowe

Jeśli nie można natychmiast przystąpić do konserwacji powinny być zamrożone.

Nigdy nie suszyć luzem na powietrzu!

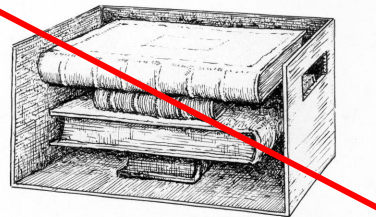
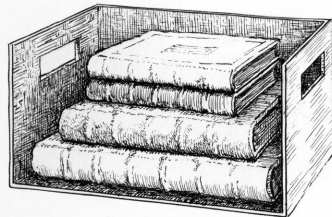
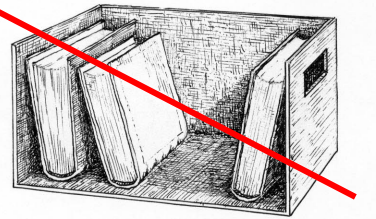
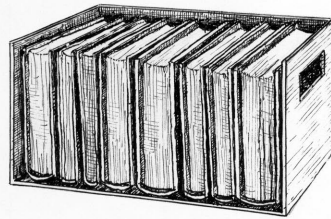
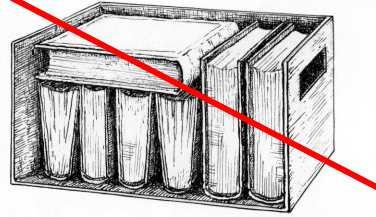
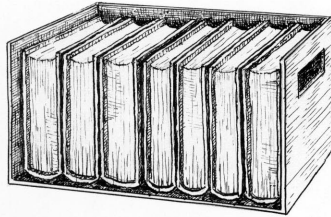
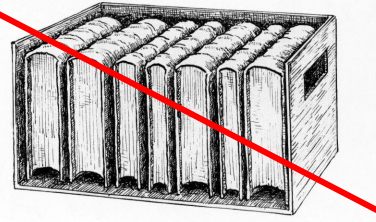
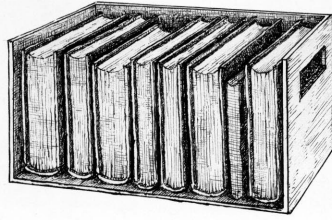
Zabezpieczenie pergaminu powinien przeprowadzić konserwator:

- Podjąć pergamin z wody
- Usunąć ewentualne zanieczyszczenia za pomocą alkoholu etylowego z wodą w proporcji (3: 1)
- Odsączyć nadmiar wody.
- Rozłożyć pod niewielkim dociskiem między bibułami i deskami (delikatnie rozłożyć) i pozostawić na długi czas. Lub symetrycznie obciążyć krawędzie.
- Księgi pergaminowe należy zabezpieczyć przed sfałowaniem i deformacją.

Pakowanie książek w skrzynie, mocne kartony lub kosze plastikowe.

- Książki/księgi archiwalne w oprawach powinny być pakowane z grzbietami w dół i układane w jednej warstwie, w miarę możliwości według podobnego formatu (np. 10 - 12 tomów być pakowane w jednym pudełku).
- Nie należy wypełniać całkowicie pudeł.

Przygotowanie do mrożenia

Luźne dokumenty:

- Pliki o grubości około 5 cm.
- Oddzielone arkuszami polietylenu, papieru silikonowego, woskowanego itp. lub pakowane w worki plastikowe lub w folię.

Mapy, plany, duże wydrukowane arkusze:

- Opakowane oddzielnie w płaskich skrzyniach lub na płytach PE.

Książki przeznaczone do mrożenia muszą być pojedynczo opakowane i zamrożone tak szybko, jak to możliwe.

Nie należy otwierać zamrożonych książek!

Obiekty przeznaczone do mrożenia,
do momentu transportu oraz w trakcie
jego trwania powinny być składowane
w chłodzie/ pod zadaszeniem/w cieniu.

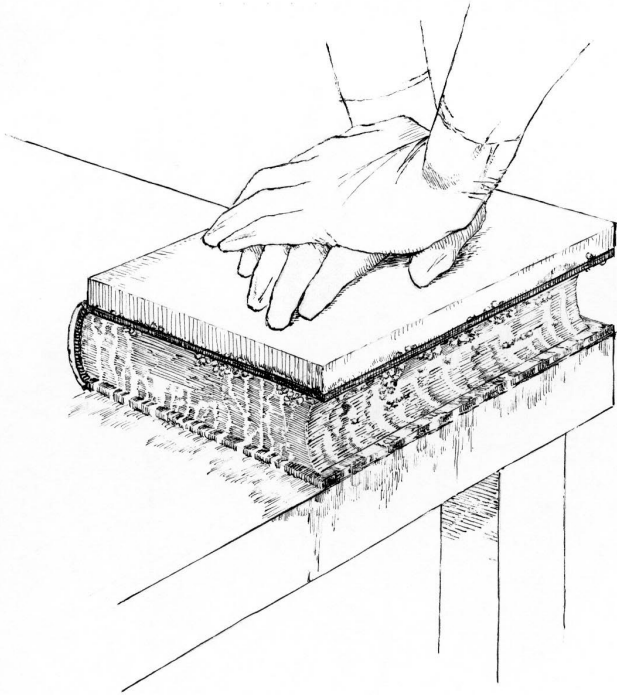
Suszenie wilgotnych archiwaliów

Papier rozciąga się po zmoczeniu we wszystkich kierunkach.

W czasie procesu suszenia kurczy się, powracając do wymiarów innych niż pierwotne.

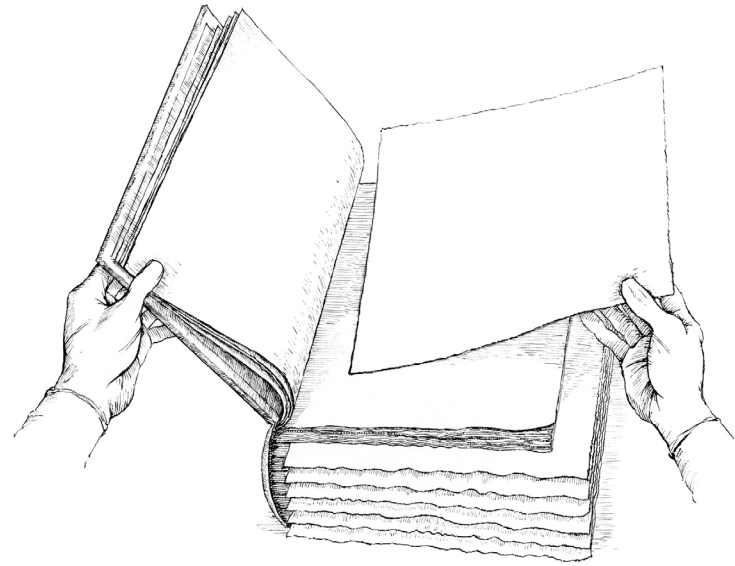

Suszenie książek

Usuwanie nadmiaru wody:

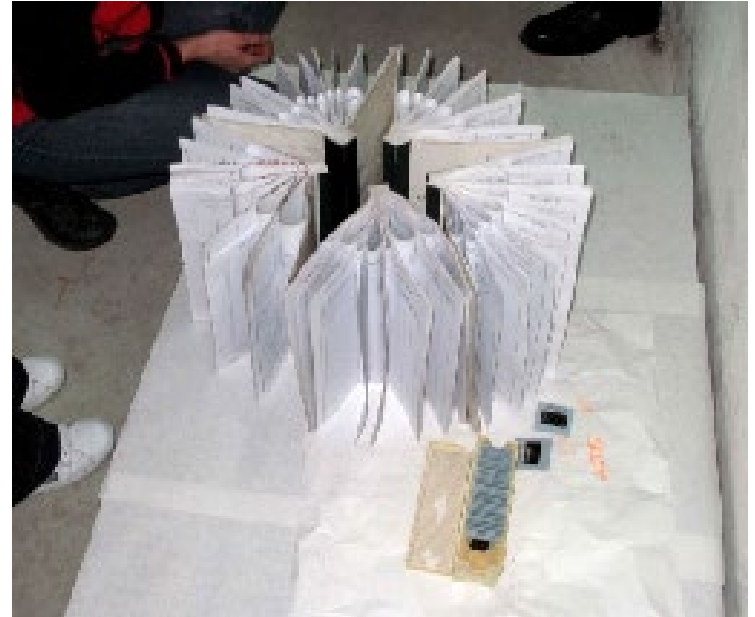
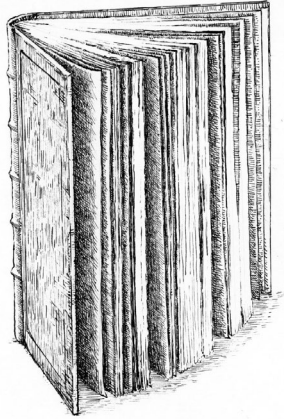
za pomocą delikatnego nacisku na zamkniętą książkę, z użyciem papieru chłonnego i deski.

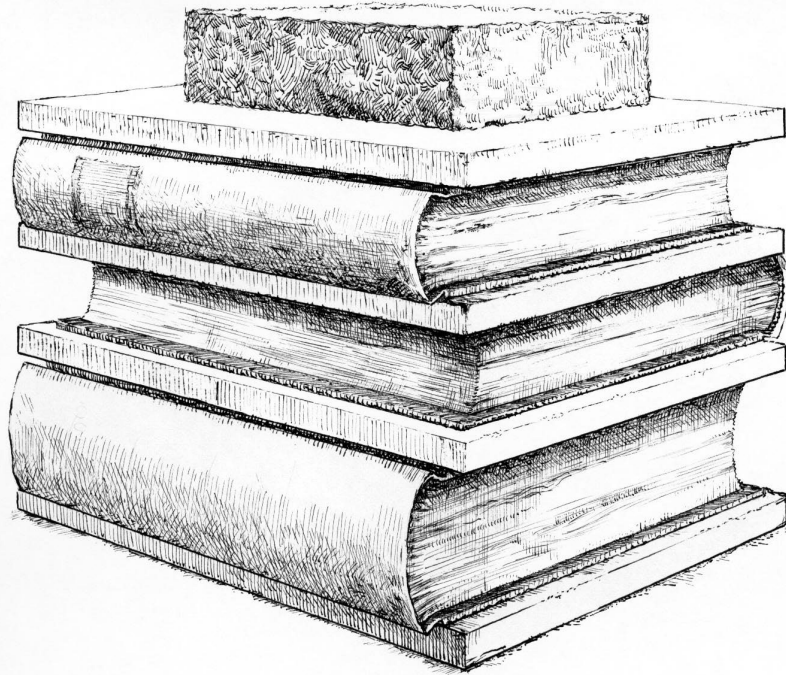
- Umieszczanie papieru chłonnego między stronami książki
- Wskazane umieszczenie papieru chłonnego co 20 kart.

Suszenie książek

Suszenie książek

- Jeśli książki mają tylko lekko wilgotne narożniki, mogą być suszone lekko otwarte w strumieniu powietrza.
- W celu uniknięcia deformacji narożników książka powinna zostać ułożona płasko i obciążona przed jej całkowitym wyschnięciem

Postępowanie z obiektami wielkoformatowymi

Złożone, zrolowane materiały należy rozłożyć.

Wskazana jest praca w zespołach, nie samodzielna.

Materiały wielkoformatowe, kolorowane, nie stabilne na wodę, lub zdublowane należy czyścić po wysuszeniu

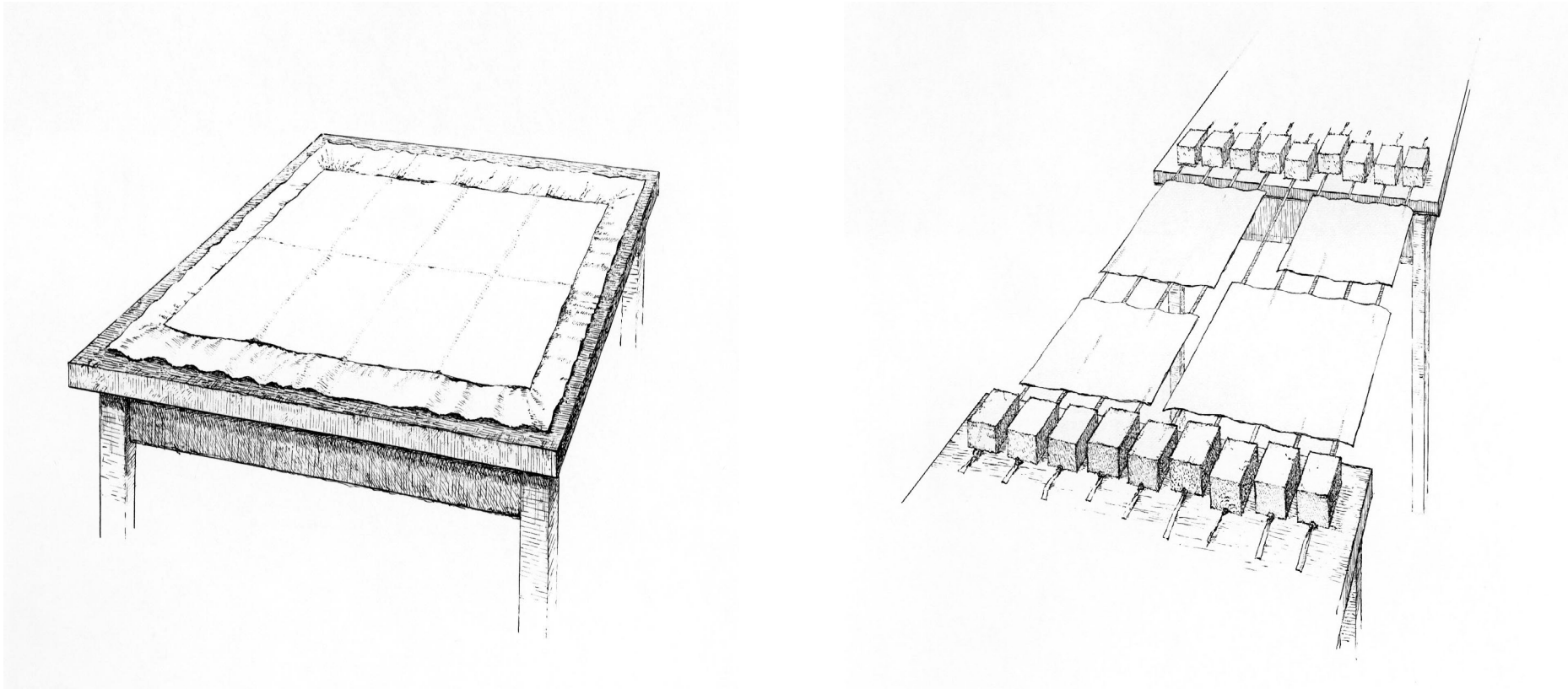

Postępowanie z obiektami wielkoformatowymi

- Transportowanie na wszelkich dużych płaskich płytach (sklejka, karton, płyta tworzyw sztucznych).
- Jeżeli znajdowały się w szufladach, po usunięciu wody gąbkami, można transportować w tych szufladach.

Postępowanie z obiektami wielkoformatowymi

- Duże formaty (plany, mapy), powinny być suszone w małych warstwach, na stołach lub innych płaskich powierzchniach, pokrytych bibułami, ręcznikami papierowymi lub innymi materiałami chłonnymi.
- Mapy dublowane płótnem powinny być natychmiast mrożone lub wysuszone na wolnym powietrzu.

W przypadku obiektów ręcznie kolorowanych, których warstwa malarska jest niestabilna w środowisku wodnym:

- Nie należy usuwać z nich wody papierami chłonnymi, ani gąbkami.
- Nie odciskać.
- Nie należy próbować rozdzielania mokrych warstw obiektów wielkoformatowych.

Obiekty oszklone i oprawione w ramy powinny zostać wyjęte.

Przenosić w pozycji pionowej.

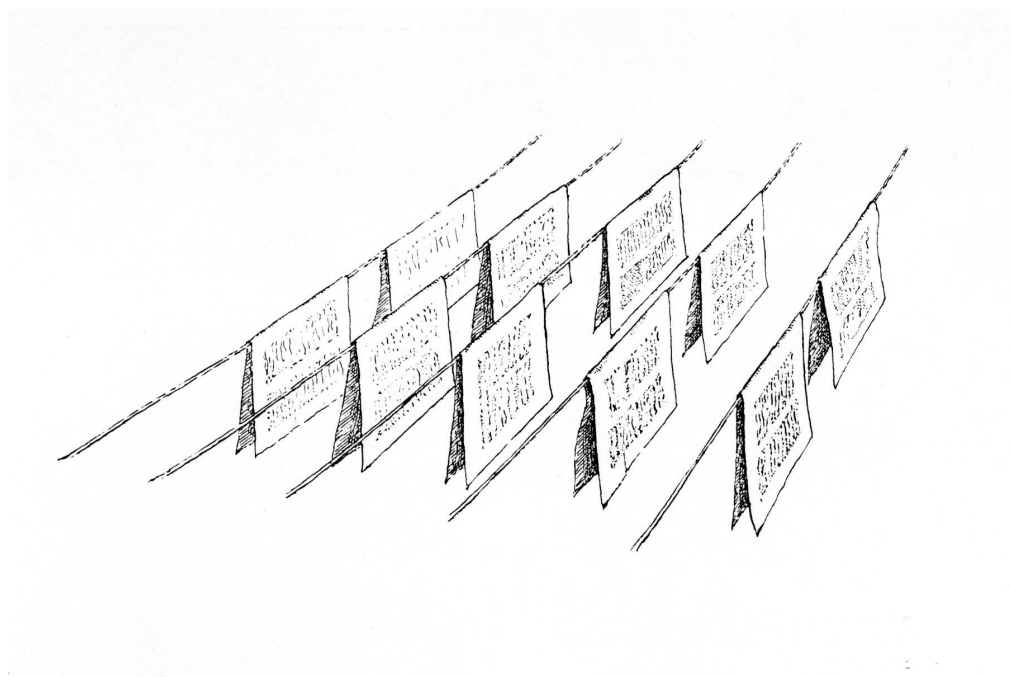
Przed zdjęciem szkła należy się upewnić, czy lico obiektu nie przywarło do szyby.

W trakcie zdejmowania oprawy obiekt położyć na folii bąbelkowej lub innym materiale amortyzującym i zabezpieczającym szkło przed rozbiciem.

Pęknięte szkło zabezpieczyć taśmami samoprzylepnymi.

Jeżeli obiekt został uszkodzony przez pobite szkło, odłożyć, zabezpieczyć między bibułami i wezwać konserwatora.

Suszenie luźnych dokumentów i broszur

- Sposób zapobiegania deformacji grzbietów składek, bifoliów i broszur.

Malarstwo sztalugowe należy suszyć w pozycji poziomej w naturalnych warunkach z dostępem powietrza, podparte od spodu, licem do góry.

Umożliwić cyrkulację po obu stronach obiektu lub systematycznie usuwać ociekającą wodę.

Należy zwrócić uwagę, czy woda nie zgromadziła się w narożnikach. Można systematycznie odsączać papierem chłonnym. Wymieniać papier w narożnikach na początku co 10 min, później co 1 h.

Nie zdejmować płótna z naciągu (z krosien).

Nie mrozić.